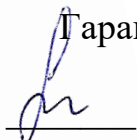

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра «Філософії та суспільних наук» (№ 701)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

Анатолій КУЗНЕЦОВ

«30» серпня 2022 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА ВИБІРКОВОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ФІЛОСОФІЯ ІСТОРІЇ

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: 03 «Гуманітарні науки»
(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: 033 «Філософія»
(код та найменування спеціальності)

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

Форма навчання: денна, заочна

Харків 2022

Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни «Філософія історії» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії за спеціальністю 033 «Філософія»

«30» серпня 2022 року, - 14 с.

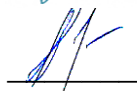
Розробники:

д-р філос. наук, професор

Ольга ПРОЦЕНКО

к. філос. наук, доцент

Наталя БІЛЬЧУК

Робочу програму розглянуто на засіданні кафедри № 701 «Філософії та суспільних наук»

Протокол № 1 від «30» серпня 2022 р.

Завідувач кафедри № 701

д-р філос. наук, професор

Ольга ПРОЦЕНКО

Погоджено з представником здобувачів освіти:

В. о. голови наукового товариства
студентів, аспірантів, докторантів і
молодих вчених

Семен ЖИЛА

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання (заочна форма навчання)
Кількість кредитів – 7	Галузь знань 03 «Гуманітарні науки»	Вибіркова дисципліна з ВК1
Модулів – 2	Спеціальність: 033 «Філософія»	Рік підготовки:
Змістових модулів – 2		2022/2023
		Семестр
Загальна кількість годин - 210		3 (1)
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи – 12	Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)	Лекції*
		32 год. (8год.)
		Практичні, семінарські*
		32 год. (8год.)
		Лабораторні
		-
		Самостійна робота
		210 год.
		Вид контролю: іспит

Примітка:

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 64*/210; для заочної форми навчання – 16*/210.

*Аудиторне навантаження може бути зменшене або збільшене на одну годину в залежності від розкладу занять.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчання - оволодіння основними поняттями, термінами, підходами та методами філософської рефлексії історичних процесів, ознайомлення з основними напрямками та принципами філософської думки у історичному та теоретичному контексті, надання знань та навичок у розумінні онтологічних, гносеологічних, методологічних та аксіологічних засад сучасного розуміння історії.

Завдання курсу:

- сформулювати основні ідеї та принципи філософського осягнення історії;
- показати закономірності генезису та становлення конкретно-історичних світоглядних форм розуміння історичних процесів;

- визначити особливості філософсько-історичної рефлексії на різних етапах розвитку людства та сприяти формуванню системи знань з теоретичного осягнення історичної дійсності;
- оволодіти категоріально-понятійною та методологічною базою сучасної філософії історії;
- сприяти виникненню цілісного уявлення про історичне та сучасне буття суспільства
- виховати вміння застосовувати отримані знання у власному житті, міжособистісних стосунках, науковій та практичній діяльності та при аналізі загальних проблем сьогодення;
- сприяти ствердженню гуманізму в суспільстві та духовному розвитку особистості.

Згідно з освітньо-науковою програмою в результаті вивчення курсу здобувачі повинні досягти таких **загальних компетентностей (ЗК)**:

ЗК1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК2. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК4. Здатність розробляти проекти та управляти ними.

ЗК5. Здатність розв'язувати комплексні проблеми філософії на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

Спеціальних (фахових) компетентностей:

СК1. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у філософії та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з філософії та суміжних галузей.

СК3. Здатність застосовувати методи філософського і міждисциплінарного дослідження, виявляти їх евристичні можливості та межі, використовувати релевантний дослідницький інструментарій.

СК4. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті.

СК5. Здатність аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати міждисциплінарних наукових досліджень у сфері філософії, оцінювати сучасний стан і тенденції розвитку філософії.

СК6. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері філософії, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.

Програмні результати навчання (ПР):

РН1. Мати передові концептуальні та методологічні знання з філософії і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з філософії, отримання нових знань та здійснення інновацій.

РН3. Ефективно застосовувати у фаховій діяльності знання основних положень теоретичної і практичної філософії, історії світової та вітчизняної філософської думки, а також основних напрямів та провідних тенденцій у сучасній світовій філософії.

РН8. Розробляти та реалізовувати наукові та інноваційні проекти, які дають можливість створити нове цілісне знання та професійну практику і розв'язувати значущі наукові проблеми філософії з врахуванням соціальних, економічних, екологічних та правових аспектів.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичне осягнення філософії історії

Тема 1. Загальна характеристика та предметне поле філософії історії. Філософія історії та потреби сучасності. Запровадження терміну та еволюція уявлень про зміст «філософії історії». Специфіка філософсько-історичного світобачення. Коло актуальних проблем філософії історії.

Предмет та об'єкт філософії історії: еволюція уявлень. Предмет філософії історії як осягнення історичного процесу (субстанціональна філософія історії), історичних знань чи методології пізнання минулого (епістемологічна філософія історії). Філософія історії як філософська метафізика історії. Проблематичність визначення предмета філософії історії.

Тема 2. Історичні форми осягнення дійсності. Світогляд як форма осягнення дійсності. Історичні типи світогляду. Міфологія як перша форма осмислення історичної дійсності людиною. Особливості міфологічного осягнення історичного процесу. Розуміння «часу». Міфологічні антропоморфізм і соціоморфізм як форми становлення і вияву філософсько-історичних ідей. Поява прогресистської, регресистської та циклічної філософії історії. Філософсько-історичні ідеї «Одіссеї» Гомера та «Теогонії» Гесіода. Європоцентристська обмеженість традиційного трактування міфологічного бачення історії та його місце у розгляді сучасних явищ та культур.

Релігійний світогляд як форма сприйняття історичної дійсності. Неоднозначність тлумачень релігії та її ролі в осягненні історичних процесів. Поняття «релігії». М. Пруст про формування релігійного світовідчуття. Відношення «людина – світ» у релігійному історичному сприйнятті світу: віра, телеологічність, софійність. Роль релігійного світогляду у сучасному осягненні історичної дійсності.

Тема 3. Становлення класичної парадигми філософії історії. Виникнення філософії історії як особливої галузі пізнання: загальна характеристика.

Прогресистська концепція філософії історії Августина Блаженного: спільнота земна та спільнота Божественна. Розповсюдження теорії прогресу історичних процесів у добу Просвітництва (Ш. Монтеск'є, Ж. Тюрго, Вольтер, Г. Гердер). Філософія історії у німецькій класичній філософії: загальна історія І. Канта, історія як здійснення свободи Й. Фіхте, як єдність свободи та необхідності В. Шеллінга та абсолютний ідеалізм Гегеля). Формування регресистського тлумачення історії (М. Монтень, Ж.-Ж. Руссо). Становлення європейського циклічного розуміння історичної дійсності у працях Т. Кампанелли, Н. Макіавеллі та Д. Вікко.

Тема 4. Початок формування некласичної парадигми філософії історії (сер. XIX — к. XX ст.). Виникнення матеріалістичного розуміння історії. К. Маркс і Ф. Енгельс — від Гегеля до історичного матеріалізму. Теорія суспільно-економічних формацій як спроба подолання однобічності класичної парадигми. Недоліки формаційного редукціонізму та формаційного нігілізму. Формування некласичної раціональності. Позитивістська філософія історії як форма вираження порядку та прогресу. Три історичні стадії та поняття «прогресу» у філософії О. Конта. Теорія еволюції соціального світу Г. Спенсера.

Формування ірраціональної парадигми. Антипозитивістська некласична парадигма філософії історії. Людиноцентризм як закон історії: версія Б. Паскаля. Історія як зміна цінностей та здійснення волі (Ф. Ніцше, А. Шопенгауер). Аксиологічна інтерпретація історії Г. Ріккєрта: «сфери цінностей» та історичні епохи. «Ідея історії» Р. Колінгвуда. В. Дільтей: історія як «досвід», «інтуїтивне занурення».

Тема 5. Сучасна філософія історії. Багатовекторний та поліцентричний характер сучасних концепцій філософії історії: основні підходи.

Цивілізаційний підхід М. Данилевського. Критерії природної системи наук та відповідність їм системи історичного знання. Цивілізація як вища стадія розвитку культурно-історичного типу. Теорія взаємодій та соціальної стратифікації П. Сорокіна. Філософія революцій: рушійні сили та наслідки. Соціокультурні флуктуації. Ідея конвергенції соціальних

систем. Нелінійне тлумачення історичного процесу О. Шпенглером. «Живі» форми історії: «світ як природа» та «світ як історія». Гомологічні характеристики культур. Історія як символічний світ. Відмінності цивілізаційного підходу А. Тойнбі. Суспільство як об'єкт дослідження філософії історії. Основні цивілізації людства та «живі» цивілізації сучасності. «Виклик – відповідь» як основний механізм трансформації суспільства. Утворення світової держави як свідчення деградації цивілізації. Три стадії занепаду. Спільне та відмінності цивілізаційних підходів у філософії історії М. Данилевського, О. Шпенглера та А. Тойнбі.

Зміст та призначення історії за К. Ясперсом: «осі світового часу». «Людина» та «ситуація» як головні рушійні сили. Антропологізм світової історії. Філософська віра як основа єдності людства.

Ноосферна концепція філософії історії. Теорія ноосфери В. Вернадського. Поняття «ноосфери» та ноосферна реальність. Трансформація біосфери в ноосферу. Наука як фактор формування нової реальності.

Концепція «інформаційної цивілізації». «Постіндустріальне суспільство» Д. Белла. Критика «масової культури» в працях М. Маклуена. «Хвильова» теорія Е. Тоффлера. «Індустріальне» суспільство та «масифікація». «Інформаційне» суспільство та «демасифікація». Перспективи розвитку нового суспільства. «Зіткнення цивілізацій» С. Гантінгтона.

Модуль 2. Методологічні засади історичного процесу

Тема 6. Місце філософії історії в системі сучасних філософських знань. Взаємозв'язок філософії історії із філософією, історією та історією філософії. Соціальна філософія та філософія історії. Місце людини в історичних процесах. Основні актуальні проблеми соціальної філософії як філософії історії. Поняття суб'єкта історичного процесу. Філософія історії та філософія права. Проблеми філософії моралі, релігії, ідеології в системі філософсько-історичної рефлексії. Актуальність філософії історії, її сучасні завдання.

Тема 7. Історія як об'єкт філософської рефлексії. Основні значення терміну «історія». Історія як процес загального розвитку. Об'єкт та предмет історії. Розуміння задач і цілей історії: Геродот та Фукидід. Поняття «історизму»: визнання субстанціональності, цілісності та доцільності історичного процесу. Еволюція ідей історизму та його критика. Об'єкти історичного процесу. Поняття історичної події та історичного факту: реалістична та конструктивістська інтерпретації. Поняття «часу». Співвідношення часу та вічності як основа розуміння історії, людини та суспільства в античній, середньовічній та новоевропейській філософії. Дискретність та континуальність історичного процесу. Історичний та соціальний час. Форми історичного процесу: прогресивна, регресивна, циклічна.

Тема 8. Суб'єкти історії: людина, спільнота, суспільство. Антропосоціогенез як предмет філософії історії. Генеза уявлень про людину та суспільство в історії філософії. Розподіл на науки про природу та науки про діяльність людського духу. Особливості взаємозв'язку спільнот і суспільств різного та одного історичного типу. Історія як єдиний теоцентричний (християнство, Г. Гегель, В. Соловйов, Л. Карсавін) чи природно-історичний (К. Маркс, Ф. Енгельс, марксизм) процес та історія як множина автономних утворень — етносів, суспільств, культур, цивілізацій (Д. Віко, Г. Гердер, М. Данилевський, О. Шпенглер, А. Тойнбі, С. Гантінгтон). Співвідношення формаційного та цивілізаційного підходів до осмислення історичного процесу.

Тема 9. Методологія філософії історії. Еволюція історіософської методології й її основні віхи. Історичний детермінізм та його наукові долі. Історичний детермінізм і класична наука: пошуки гарантованої історії. Питання методології історичного процесу у німецькій класичній філософії. Становлення нової наукової картини світу і її вплив на філософсько-історичне мислення. Складність, невизначеність, багатоваріантність як методологічні

концепти сучасної філософії історії. Методологія філософії історії в працях Р. Дж. Колінгвуда, М. Блока, Л. Февра.

Альтернативи історичного гуманізму: історичні гарантії в закритій (зумовленою) історії; свобода і ризик у відкритій, багатоваріантній історії. Драма історичного знання у багатоваріантній історії: вимушена відмова від амбіцій тотального передбачення. Застережне і проєктне знання як жанри сучасної філософії історії.

Тема 10. Сутність та зміст історії. Закономірності в історичному процесі: антропологічний підхід. Філософія історії як виявлення змісту та сутності існування людства. Антропологізм як провідний принцип дослідження історичних подій. «Межова» сутність людини: біосоціодуховність. Самопізнання та самоздійснення людини як основний закон історії (Піко делла Мірандола, Б. Паскаль, Г. Сковорода). Своєрідність сучасного вирішення проблеми «зустрічі» соціального та індивідуального. «Людина у суспільстві» та «суспільство у людині». Значеннєво-життєві закони як виміри історичних подій. Філософія історії як «діалог крізь час».

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма (заочна форма)			
	усього	у тому числі		
		л	п.	с.р.
Змістовий модуль 1. Теоретичне осягнення філософії історії				
Тема 1. Загальна характеристика та предметне поле філософії історії	14 (20)	2 (2)	2 (0)	10 (18)
Тема 2. Історичні форми осягнення дійсності	21 (20)	4 (0)	2 (0)	15(20)
Тема 3. Становлення класичної парадигми філософії історії	23 (22)	4 (0)	4 (2)	15(20)
Тема 4. Початок формування некласичної парадигми філософії історії (сер. XIX — к. XX ст.)	23 (22)	4 (0)	4 (2)	15(20)
Тема 5. Сучасна філософія історії.	31 (22)	6 (2)	5 (0)	20 (20)
Разом за змістовим модулем 1	112 (106)	20 (4)	17 (4)	75 (98)
Змістовий модуль 2. Методологічні засади історичного процесу				
Тема 6. Місце філософії історії в системі сучасних філософських знань	20 (20)	2 (2)	4 (0)	14 (18)
Тема 7. Історія як об'єкт філософської рефлексії	18 (18)	2 (0)	2(0)	14 (18)
Тема 8. Суб'єкти історії: людина, спільнота, суспільство	18 (22)	2 (0)	2 (2)	14 (20)
Тема 9. Методологія філософії історії	18 (24)	4 (2)	2 (2)	14 (20)
Тема 10. Сутність та зміст історії	22 (20)	2 (0)	5(0)	15 (20)
Разом за змістовим модулем 2	98 (104)	12 (4)	15 (4)	71(96)
Усього годин	210	32 (8)	32 (8)	146 (194)

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин для заочної форми	Кількість годин для денної форми
1	2	3	4
1	Специфіка філософсько-історичної рефлексії	-	2
2	Міфологія та релігія як історичні форми досягнення дійсності	-	2
3	Філософія історії як напрям філософського знання: питання та проблематика.	2	4
4	Історія як єдиний процес у багато вимірності філософських думок.	2	4
5	Становлення та розвиток лінійної та нелінійно історіософської традиції.	-	4/1
6	Філософія історії в різноманітті сучасних концепцій.	-	4
7	Методологія дослідження історії в сфері філософського знання.	2	2
8	Суспільство як об'єкт дослідження філософії історії.	1	2
9	Людство як суб'єкт історичного процесу.	1	2
10	Філософія історії XX-XXI століття.	-	4/1
Разом		8	32

Примітка: 3/1 – один час відведено на модульну контрольну роботу.

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин для заочної форми	Кількість годин для денної форми
1	2	3	4
1	Тема 1. Основні проблеми та зміст філософії історії: етапи розвитку філософсько-історичних уявлень про світ, розуміння історичного буття та його загальних форм та атрибутів, розуміння суб'єкта історичного пізнання у його співвідношенні до історичної дійсності, поняття об'єктивного та суб'єктивного в історичному пізнанні. Ознайомлення та аналіз першоджерел за темою.	18	10
2	Тема 2. Визначення поняття «часу» та проблематичність його існування: дискретність чи континуальність. Особливості світобачення у міфологічних та релігійних текстах: порівняльна характеристика. Проблема «часу» та історії у міфах. Міфологічний антропоморфізм та соціоморфізм як форми становлення і вияву філософсько-історичних ідей. Міфологія як форма досягнення дійсності у сучасних розвинутих суспільствах. О ролі та виявах міфологічного світогляду (В. Шеллінг, Т. Манн, К. Юнг). Ознайомлення та аналіз першоджерел за темою.	20	15
3	Тема 3. Зародження історії та філософії історії у стародавньому світі: різноманітність поглядів. Геродот та Фукидід. Гесіод,	20	15

	Демокріт, Платон та Арістотель. Зародження есхатологічного тлумачення історії як зумовлений процес. Поява критичного та наукового розуміння історичних процесів. Прогресивна та регресивна лінії. Теорія суспільного прогресу. Вчення про історію І. Канта та Г. Гегеля. Формування класичної парадигми філософії історії. Ознайомлення та аналіз першоджерел за темою.		
4	Тема 4. Оформлення ідей неklasичної раціональності. Вчення марксизму про суспільно-економічні формації: закони, джерела, рушійні сили. Критика марксизму та становлення позитивісткої філософії історії. Вчення О. Конта як початок відокремлення соціології як самостійної науки. Поняття «прогресу». Поява ірраціональної парадигми філософсько-історичної рефлексії. Антропологічна та аксіологічна інтерпретація історії. Ознайомлення та аналіз першоджерел за темою.	20	15
5	Тема 5. Обґрунтування багато-варіативності та полі-центричності сучасних концепцій філософії історії. Цивілізація як вища стадія розвитку культурно-історичного типу. Теорія взаємодій та соціальної стратифікації П. Сорокіна. Філософія революцій: рушійні сили та наслідки. Соціокультурні флуктуації. Ідея конвергенції соціальних систем. Теорія «осьового часу» К. Ясперса. «Людина» та «ситуація» як головні рушійні сили. Перспективи розвитку сучасного суспільства. Спроба аналізу «постіндустріального суспільства». Особливості «третьої хвилі» за Е. Тоффлером. Вплив «інформаційного суспільства» на зміни в усіх сферах соціального буття. «Відкритість» розвитку нового суспільства та різноманітність перспектив. Спроба виявлення та аналізу можливих негативних чи позитивних наслідків. Ознайомлення та аналіз першоджерел за темою.	20	20
6	Тема 6. Поняття суб'єкта історичного процесу. Філософія історії та філософія права. Проблеми філософії моралі, релігії, ідеології в системі філософсько-історичної рефлексії. Письмова самостійна робота-есей: Актуальність філософії історії, її сучасні завдання.	18	14
7	Тема 7. Тлумачення та етимологія поняття «історія». Різноманітність визначення задач та цілей історії. Формування «історизму» як зумовленого розвитком світогляду. Умови виникнення та сутність «історизму». Поняття історичної події та історичного факту: реалістична та конструктивістка інтерпретації. Поняття «часу»: еволюція та складність розуміння. Перехід до «історичного часу». «Час» та «вічність»: аксіологічні аспекти та співвідношення. Ознайомлення та аналіз першоджерел за темою.	18	14
8	Тема 8. Інваріанти тлумачення історії як єдиного процесу. Теологічна концепція Августина Аврелія. Розуміння «вічності» та відповідні види часу. Філософія історії Г. Гегеля: закони, сутність та рушійні сили суспільних процесів. «Спіралеподібний рух». Філософське розуміння історичного процесу в роботах В. Соловйова та Л. Карсавина. Ідеї «загальної єдності» та «софійності». «Софія» як причина буття у поглядах агностиків. Діалектико-матеріалістична концепція філософії	20	14

	історії. Історія як множина автономних утворень. Цивілізація як вища стадія розвитку культурно-історичного типу. Філософія історії М. Данилевського. Розвиток цивілізаційного підходу в роботах А. Тойнбі. Суспільство як об'єкт дослідження філософії історії. «Виклик - відповідь» як основний механізм трансформації суспільства. Утворення світової держави як свідомство деградації цивілізації. Три стадії занепаду.		
9	Тема 9. Історичний детермінізм та його наукові долі. Історичний детермінізм і класична наука: пошуки гарантованої історії. Методологія історії у філософії Нового часу та Просвітництва. Концепція осягнення історії Р.- Дж. Колінвуда: аксіологічна інтерпретація філософії історії Питання методології історичного процесу у німецькій класичній філософії. Альтернативи історичного гуманізму: історичні гарантії в закритій (зумовленою) історії; свобода і ризик у відкритій, багатоваріантній історії. Драма історичного знання у багатоваріантній історії: вимушена відмова від амбіцій тотального передбачення. Застережне і проектне знання як жанри сучасної філософії історії.	20	14
10	Тема 10. Філософія історії як виявлення змісту та сутності існування людства. «Межова» сутність людини: біо-соціо-духовність. Самопізнання та само-здійснення людини як основний закон історії Піко делла Мірандола про створення та сутність людини. Людина як «суб'єкт само-створення». «Велич та нікчемство» людини в філософії Б. Паскаля: «мислячий очерет». Вчення про людину Г. Сковорода українська версія Просвітництва. Самопізнання та «сродна праця» як самовизначення людини. Поняття «горизонту» як «зустрічі» соціального та індивідуального. Сутність історії та багато варіативність сучасної філософії історії.	20	15
Разом:		194	146

7. Теми наукових робіт:

1. Проблема походження філософії історії
2. Актуальні проблеми філософії історії
3. Космоцентризм як розуміння картини всесвіту.
4. Філософія історії та історична наука: спільні риси й особливості.
5. Місце і роль філософії історії в системі сучасного суспільствознавства.
6. Філософія історії і соціальна філософія: спільні риси та особливості.
7. Філософія історії, філософія політики та ідеологія: особливості взаємовпливу.
8. Предмет філософії історії: специфіка історичних змін.
9. Особливості структури та основні складові філософії історії.
10. Історіософія як різновид філософсько-історичного знання.
11. Історичний монізм: історія, можливості, межі.
12. Історичний плюралізм: особливості формування і сучасний стан.
13. Філософія історії як соціологія.
14. Прогресистська філософія історії: етапи і концепції.
15. Регресистська філософія історії: основні ідеї, стан, перспективи.
16. Циклічна філософія історії: основоположні системи.
17. Філософсько-історичний сенс міфології.

18. Філософія історії Стародавнього Китаю.
19. Філософія історії Полібія та Сима Цяня: порівняльний аналіз.
20. Філософія історії Августина: вчення про «Гради».
21. Філософсько-історичне значення ранніх слов'янських писемних пам'яток.
22. Філософсько-історична концепція Д. Віко.
23. Філософія історії Просвітництва: Ш. Монтеск'є, Вольтер, Н. Кондорс.
24. Філософія історії німецького романтизму.
25. Філософсько-історичні ідеї І. Канта.
26. Філософія історії Г. Гердера.
27. Проблема свободи у філософії історії Й. Фіхте.
28. Філософія історії Гегеля.
29. Історичний матеріалізм і філософія історії.
30. Теорія суспільно-економічних формацій: претензії та реальні можливості.
31. К. Маркс про відчуження і перспективи його подолання.
32. Сутність матеріалістичного розуміння історії К. Маркса.
33. Волунтаризм А. Шопенгауера. Світ як воля і уявлення.
34. Історія як предмет філософських досліджень Ф. Ніцше.
35. Філософсько-історична герменевтика В. Дільтея.
36. Морфологія історії О. Шпенглера.
37. Культурно-історична типологія М. Данилевського.
38. Теорія цивілізацій А. Тойнбі.
39. Ідея історії: версія Р. Дж. Колінгвуда.
40. Теорія культурно-історичних супер систем П. Сорокіна.
41. Школа "Анналів": спроба історичного синтезу.
42. Філософія історії М. Бердяєва: історія як «втілена свобода». Свобода та творчість.
43. Філософія історії Л. Карсавіна.
44. Теоцентрична концепція історії В. Соловйова: софіологія.
45. Утопія як форма історичного мислення.
46. Цивілізаційна концепція С. Гантінгтона.
47. Теорія індустріального суспільства Р. Арона.
48. Теорія індустріального та постіндустріального суспільства: Д. Белл, Масуда, Ж. Фураст'є.
49. Концепція "Третьої хвилі" А. Тоффлер.
50. Історична герменевтика Г. Гадамера.
51. Філософсько-історичний світогляд основоположників позитивізму.
52. Філософія історії як соціологія: Е. Дюркгейм, М. Вебер.
53. Історіософія в Україні.
54. Людина та історія: філософсько-історичний аспект взаємозв'язку.
55. Відповідальність суб'єкта перед історією за умов глобальної антропологічної кризи.
56. Проблема спрямованості історії.
57. Проблема мети та сенсу історії.
58. Проблема кінця історії.
59. Духовність як атрибут локальної історичної культури.
60. Особливості осягнення історичної реальності.
61. Проблема об'єктивності істини в історії.
62. Э. Гуссерль і основні ідеї феноменологічної філософії.

8. Методи навчання

Для засвоєння навчального матеріалу необхідні такі види занять, як лекції, семінарські заняття та самостійні заняття у формі підготовки до семінарських занять, ознайомлення та аналіз першоджерел за темами, написання реферату. На лекціях здобувачів освіти

ознайомлюються переважно з теоретичною частиною матеріалу, що закріплюється та поглиблюється на практичних і самостійних заняттях. На практичних заняттях здобувачі освіти оволодівають навичками та прийомами ведення світоглядного діалогу, порівняльного аналізу форм виявлення філософії історії, визначення та відстоювання особистої позиції у відношенні до предмета курсу. Під час самостійних занять у здобувачів освіти виробляється вміння використовувати теоретичний матеріал як методологічну основу аналізу конкретно-історичних зрізів індивідуального та суспільного життя, користуватися навчальною літературою, енциклопедіями, ознайомлюються із першоджерелами, підготовка різноманітних форм наукової роботи (реферативне повідомлення, есеї, тези доповіді, статті).

9. Методи контролю

Контроль успішності здобувачів освіти припускає використання поточного контролю за якістю засвоєння основного матеріалу курсу у формі усного та письмового опитування під час практичних занять, модульного тестування. Самостійні заняття студентів можуть контролюватися через перевірку, оцінку й аналіз виконання домашніх завдань, наданих викладачем відповідно до робочої програми. Як форма контролю може також використовуватися підготовка тематичних наукових робіт (реферативне повідомлення, есеї, тези доповіді, статті) з наступною оцінкою їхньої якості.

Форми та способи проведення поточного та підсумкового контролю:

- опитування з місця (усно, письмово);
- самостійна робота студентів (усно та письмово);
- персональні завдання (наукова робота);
- модульний контроль (8-й, 16-й тижні);
- іспит (усна відповідь на запитання до іспиту).

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота												Наукова робота	Сума	Іспит *
Змістовий модуль №1						Змістовий модуль № 2								
T1	T2	T3	T4	T5	MT 1	T6	T7	T8	T9	T10	MT 2			
5	5	5	5	5	15	5	5	5	5	5	15	20	100	100

T1, T2 ... T10 – теми змістових модулів.

Примітка:* Іспит проводиться у випадку відмови від балів поточного тестування та допуску до нього.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
83-89	B	добре	
75-82	C		
68-74	D	задовільно	
60-67	E		
1-59	FX	незадовільно	не зараховано

11. Методичне забезпечення

1. Філософія: навчальний посібник / О. П. Проценко, Н. Л. Більчук, Л.А. Васильєва, О. І. Гаплевська, С. Є. Чмихун – Харків: Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харк. авіац. ін-т», 2021. – 90 с.
2. Філософія в тестах [Текст]: навч. посіб. /В.О. Чернієнко, Н. Л. Більчук, С. І. Широка, О. І. Гаплевська. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т ім. М.Є. Жуковського «Харк. авіа. ін.-т», 2018. – 220 с.
3. Чернієнко, В. О. Філософія [Текст]: навчальний посібник та методичні рекомендації до самостійної роботи студентів / В. О. Чернієнко, О. І. Гаплевська. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харк. авіац. ін-т», 2016. – 132 с.
4. Чернієнко, В. О. Філософія ідентичності соціального суб'єкта [Текст]: навч. посіб. до самост. роботи. / В. О. Чернієнко. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харк. авіац. ін-т», 2014. – 112 с.

12. Рекомендована література

Базова:

1. Бойченко І.В. Філософія історії: підручник. [Електронний ресурс] / І.В. Бойченко. – Режим доступу: <http://westudents.com.ua/knigi/630-flosofya-stor-boychenko-v.html>
2. Габрієлян О. Філософія історії [Текст]: підручник для студентів вищих навчальних закладів / О. Габрієлян, І.Кальной, О. Цветков. – К.: Академвидав, 2010, – 213 с.
3. Дойчик М.В. Філософія історії [Текст]: навчально-методичний посібник / М.В Дойчик. – Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2010. – 192с.
4. Ільїн В.В. Історія філософії [Текст]: підручник для вузів / В.В. Ільїн. – К., 2005.
5. Кремень В.Г. Філософія: мислителі, ідеї, концепції [Текст] / В.Г. Кремень, В.В. Ільїн. – К., 2005. – 528с.

Допоміжна:

1. Забужко, Оксана. Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період. К.: Видавничий дім «КОМОРА», 2020. 192 с.
2. Кастельс М. Інтернет-галактика. Міркування щодо Інтернету, бізнесу і суспільства [Текст] / М. Кастельс: Пер. з англ.. — К. : Ваклер, 2007. — 304 с.
3. Колінгвуд Р. Дж. Ідея історії [Текст] / Р.Дж. Колінгвуд. – К.: Основи. 1996. – 549 с.
4. Моїсєєва Н.І., Романова С.С. Філософія історії в контексті лінгвістичної (наративної) філософської традиції.//Гуманітарний часопис: збірник наукових праць. – Харків : ХАІ. – 2018. – №2. – С.5-13.
5. Ніцше Ф. Ранкова зоря. Думки про моральні пересуди; [переклад В.Кебуладзе]. - К.: Темпора, 2021. – 800с.
6. НіцшеФ. Шопенгауер як вихователь. Сутінки ідолів; [переклад В.Кебуладзе]. – Харків: Фоліо, 2020. – 187 с.
7. Емануеле Северино. Сутність нігілізму. – К.: Темпора, 2020. – 688 с
8. Сепетій Д. Відкрите суспільство: етика та раціональність. – К.: Смолоскип, 2007. – 358 с.
9. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги [Текст] / К. Поппер. – К.: Основи. 1994.
10. Поппер К. Злиденність історизму [Текст] / К. Поппер. – К.: Абрис. 1994. – 192 с.
11. Титар О.В. Антропологія глобалізації і теоретичні проблеми сучасної філософії.//Філософія в сучасному світі : матеріали 11 Міжнародної науково-практичної конференції 19-21 листопада 2021р. – Харків : Друкарня Мадрид, 2021. – С.126 -128.
12. Тойнбі А. Дж. Дослідження історії [Текст] / А. Дж. Тойнбі. – К. 1995. – Т. 1,2

13. Тоффлер Е.. Третя хвиля [Текст] /Е. Тоффлер: з англ. пер. А. Євса. – К.: Вид. дім "Всесвіт", 2000. – 480 с.

14. Хамітов Н.В, Крилова С.А. Гідна самореалізація людини в контексті цивілізаційного розвитку України: питання методології //Проблеми саморозвитку особистості в сучасному суспільстві: Матеріали 11 Міжнародної науково-практичної конференції конференції, 26-27 березня 2021 р. /НЮУ ім. Ярослава Мудрого. – Х.: Друкарня Мадрид, 2021. – С.4-7.

13. Інформаційні ресурси

1. <http://www.nbuv.gov.ua/> – Національна бібліотека України ім.В.І.Вернадського
2. <https://www.filosof.com.ua/> – Публікації ін-ту філософії ім.Г.С.Сковороди НАН України
3. <https://library.khai.edu/> – Науково-техн. бібліотека ХАІ ім. М.Є.Жуковського
4. <https://westudents.com.ua/predmet/34-f%D1%96losof%D1%96ya.html> – Бібліотека українських підручників